

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**R.P. Leonardi Lessii E Societate Iesv Theologi. In D.
Thomam De Beatitudine. De Actibus Humanis. De
Incarnatione Verbi. De Sacramentis Et Censuris.
Prælectiones Theologicae Posthumæ**

Lessius, Leonardus

Lovanii, 1645

Qvaestio LXXXIV. De Pœnitentia vt est Sacramentum. In decem Articulos
diuisa.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72898](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72898)

D E
SACRAMENTO
POENITENTIAE.
QVÆSTIO LXXXIV.

In Decem Articulos diuisa.

ARTICVLVS I.

*Vtrum Pœnitentia sit Sa-
cramentum?*

¹
Duo erro-
res hereti-
corum.

Otandum est: Esse hîc duos præcipuos errores. Prior est Nouatianorum, qui negant esse in Ecclesia aliquod Sacramentum, aut remedium, quo illi, qui post baptismum lapsi sunt, possint reconciliari; sed tantummodò à Deo veniam, illis esse expectandam. Colligitur ex Ambrosio lib. 1. de Pœnitentia cap. 2. quamuis ibidem addat, posteriores Nouatianos hanc sententiam mitigasse, & dumtaxat negasse potestatem absoluendi à grauissimis criminibus. Colligitur etiam ex Socrate lib. 4. histor. c. 24. & ex multis opusculis Cypriani. Idem antea tenuerunt Montanistæ, vt testatur Hieronymus epistola de erroribus Montani ad Marcellam.

Alter error est hæreticorum huius temporis, præsertim Caluinistarum; qui, etsi cum Nouatianis doceant non esse in Ministris Ecclesiæ vllam veram, & iudiciariam potestatem remittendi peccata; tamen admittunt aliquod remedium pro lapsis: verum hoc remedium esse baptismum memoriam remitti omnia peccata quoad culpam & quoad pœnam, ideoque hoc rectè vocari Sacramentum Pœnitentiæ; non autem ritum illum, qui constat actibus Pœnitentis, & verbo Absolutionis. Ita Caluinus in Antidoto apud Ruardum, art. 3. & Bellarminû de Sacramento Pœnitentiæ.

²
Pœnitentia
est verum
sacramen-
tum.

Dico Primò, Fide tenendum est, Pœnitentiam esse verum, & propriè dictum nouæ legis Sacramentum à Christo Domino institutum. Patet ex Concilio Tridentino sess. 14. can. 1. *Si quis dixerit in Ecclesia Catholica Pœnitentiam non esse verè ac propriè Sacramentum à Christo Domino institutum; anathema sit.*

³ Prob. ex
Scriptura.

Probatür Primò, Ex Scriptura Ioan. 20. v. 23. *Quorum remisistis peccata, remittuntur eis; & quorum retinueritis, retenta sunt.* Hic duo insinuatur, quæ requiruntur ad naturam Sacramenti, & sufficiunt; vt etiam fatentur hæretici: nempe ritus externus, & promissio gratiæ, seu remissionis peccatorum. Esse autè hæc duo hoc loco, Probatür: Quia Dominus concedit hîc Ecclesiæ ministris potestatem remittendi peccata, quæ inter homines exerceri non potest, nisi interuentu alicuius signi externi; tum ex parte ministri, quo significet se absoluere, & nomine Dei remittere; tum ex parte peccatoris, quo significet se peccata detestari, & ab illis

velle recedere; nam solû huiusmodi peccata sunt remittenda: ergo implicite hîc significatur duplex ritus, seu caremonia externa: verbum scilicet Absolutionis, & signa pœnitentis. Promissio verò gratiæ hîc expressissimè ponitur; nam promittitur *remissio peccatorum* omnibus, quibus ministri se eam impendere significauerint.

Petes; An hic locus solû intelligendus sit de remissione peccatorum post baptismum, cum Dominus videatur generatim loqui?

Respondeo, Cyrillus Alexandrinus lib. 12. in Ioannem cap. 16. existimat generatim esse intelligendum: ait enim, Ministris Ecclesiæ, & Spiritum sanctum in ministris, dupliciter remittere peccata. Primò, Per Baptismum. Secundo, Per Pœnitentiam, ijs scilicet, qui iam Ecclesiæ sunt incorporati. Sed alij ferè omnes intelligunt de remissione per Pœnitentiam post baptismum. Ita Chrysostomus, Theophylactus, & alij in hunc locum. Ambrosius lib. 1. de Pœnitentia cap. 2. & Patianus epistola 3. ad Symphronianum, vbi refutat Nouatianos, qui dicebant, hoc loco tantummodò dari potestatem remittendi peccata per Baptismum. Et ratio est; Quia hîc datur Ecclesiæ potestas clauium, quæ est potestas iudiciaria: atqui Ecclesia non exercet potestatem iudiciariam in non-baptizatos, vt constat 1. ad Corinth. 5. Secundo, Ad baptismum non est necessaria potestas clauium; nam etiam à femina dari potest. Tertio, Qui baptizat, non propriè dicitur remittere peccata, aut habere ad hoc vllam auctoritatem; sed solus Deus est, qui ad baptismum peccata remittit. Denique Concilium Trident. sess. 14. cap. 1. aperte docet hoc loco institutum esse Sacramentum Pœnitentiæ.

Probatür Secundo, Ex Cõcilijs: Florentino in instructione Armenorum, & Tridentino locis citatis: & ex Capitulo *Ad abolendum*, Lucij III. de Hæreticis, vbi numeratur Confessio peccatorum inter ecclesiastica Sacramenta, & damnantur omnes, qui aliter sentiunt de Sacramentis, quàm Ecclesia Romana sentit.

Probatür Tertio, Ex Patribus: Tertullianus lib. de Pœnitentia docet esse duas ianuas ad remissionem peccatorum in Ecclesia, Baptismum & Pœnitentiam. Ambrosius lib. 1. de Pœnitentia cap. 7. probat contra Nouatianos, Sacerdotes posse remittere peccata per pœnitentiam iam baptizatis; quia per baptismum possunt remittere, seu tollere etiam à non-baptizatis; esse enim patrem vbiq; rationem: nam etiam in pœnitentia, nomen, id est, virtutem Dei, operari: & lib. 2. cap. 2. *Similiter impossibile videbatur per pœnitentiam peccata remitti.* (sicuti videlicet, videbatur impos-

³
An locus
Ioan. 10.
intelligatur
tantum de
remissione
peccatorum
post Bap-
tismum.

⁴
2. Prob. ex
Concilijs.

³ Prob. ex
Patribus.
Tertullian.
Ambros.

impos-
sibile

fibile per aquâ peccata ablui.) *Concessit hoc Christus Apostolis suis, quod nunc ab Apostolis ad Sacerdotum officia transmissum est.* Hieronymus Dialogo 2. contra Pelagianos. *Quod, inquit, scriptum est (Sanguis Christi emundat nos ab omni peccato) tã in Confessione baptisimatis, quam in clementia pœnitentis est accipiendum.* Et Epistola 1. quæ est ad Heliodorum: *Abstr, inquit, ut de his aliquid sinistrum loquar, qui Apostolico gradu succedentes, Christi Corpus sacro ore consiciunt, per quos nos etiam Christiani sumus; qui claves regni calorum habentes, quodammodo ante diem iudicii iudicant.* Nec obstat quod idem D. Hieronymus in cap. 16. Matthæi in illa verba, *Tibi dabo claves, dicat, Episcopos & Presbyteros ita solvere, & alligare peccatores, sicut Sacerdos in veteri Testamento leprosum faciebat mundum, vel immundum, Tantum enim vult dicere, hominem non esse causam principalem, nec sua auctoritate absolvere, sed Deum ad hominis absolutionem liberare à peccato, & spiritualiter gratiam infundere: Vult enim deprimeret quorundam supercilium, qui putabant se etiam fontes qui vitam non emendabant, posse solvere, & infontes ligare; ut patet ex eius verbis.* D. Augustinus multis in locis comparat reconciliationem cum baptismo; ut lib. 1. de Adulterinis coniugijs cap. vlt. & lib. 2. cap. 6. & alibi: & Epistola 180. confert reconciliationem cum baptismo & Eucharistia. Lib. 50. homiliarum in Quinquagesima cap. 10. & 11. *Implicatus tam mortiferis vinculis peccatorum derectat aut differt confugere ad ipsas Ecclesia claves, quibus solvatur in terra, ut sit solutus in celo: & infra, Cùm in se protulerit severissima medicina sententiam, venit ad Antistites, per quos in Ecclesia claves ministrantur.* Et Chrysostomus lib. 3. de Sacerdotio, Potestatem remittendi peccata confert cum baptismo, & cum potestate conficiendæ Eucharistia; & dicit nostris Sacerdotibus concessum esse purgare animas sordes, & non tantum purgatas probare, seu offendere; sicut olim sacerdotes legales solum declarabant purgatos à lepra. Cyrillus lib. 12. in Ioannem cap. 56. aperte docet, ministros Ecclesiæ remittere peccata per pœnitentiam non minus, quam per baptismum. Leo Epistola 91. ferè totâ hoc ipsum docet per legâter. Denique Magister, & omnes Doctores dist. 14. quamvis quidam non satis bene explicant.

Probatur Quartò, Ratione: Primò, quia Christus non satis consulisset Ecclesiæ suæ, si nullum reconciliationis remedium lapsis reliquisset; eum ferè omnes contingat post baptismum labi: quò fieret, ut paucissimi omnino saluarentur; sicut olim in lege veteri. Nam difficile est, tam perfectam assequi contritionem, ut absque Sacramento ad iustificationem sufficiat. Secundò, Christus remedium instituit pro ijs qui nondum ipsius familiæ erât insiti (scilicet baptismum:) ergo non est dubitandum, quin instituerit simile remedium pro suis domesticis, quorum ipse fragilitatem probè nouerat. Et Confirmatur: quia, si instituit remedium pro peccato originali, cur non etiam pro actualibus, quæ non minus, sed multò magis homini nocent? Tertiò, Ecclesiâ nostra est media inter Ecclesiam veterem seu synagogam; & cælestem; ut testatur Dionysius cap. 1. de Ecclesiastica Hierarchia: ergo debet sanctificari per aliquid, quod partim sit spirituale, partim corporale: atqui hoc est Sacramentum: ergo est aliquod Sacramentum, quo Ecclesiâ purgetur.

Dices: Si Pœnitentia est Sacramentum; ergo constat materia & forma; quæ tamen hic non conspiciuntur: Satisfactio enim interdum peragitur diu post absolutionem: interdum non est necessaria, ut in morituris. Confessio autem fit ante absolutionem. Contritio denique est actus interior.

Respondeo: Scotus dist. 14. q. 4. & Nominales, volunt absolutionem solum esse Sacramentum Pœnitentiæ, ob rationem dictam: actus autem pœnitentis esse quidem necessarios, sed non esse Sacramenti materiam aut partem. Verum hæc sententia, etsi non sit erronea, cùm necessariò requiratur actus pœnitentis, tamen in modo loquendi nõ est probabilis. Primò, quia Concilium Florentinũ dicit *Actus pœnitentis esse quasi materiam Sacramenti Pœnitentiæ: Verba sacerdotis, Ego te absolvo, esse formam.* Idem expressè docet Concilium Tridentinum sess. 14. cap. 3. & Catechismus Concilij. Insinuant ergo aperte, hæc intrinsecè pertinere ad constitutionem huius Sacramenti, veluti materiam & formam. Secundò, Actus pœnitentis est signum sensibile gratiæ iustificantis diuinitus institutũ, quod est Sacramentum, vel pars Sacramenti. Tertiò, *Omne Sacramentum tribus perficitur; materia, forma, & ministro;* ut inquit Concilium Florentinum: habet ergo hoc Sacramentum suam quoque Materiam. Certum ergo sit, Pœnitentiam non consistere in sola absolutione, sed intrinsecè includere actus pœnitentis: hi enim propriè dicuntur Pœnitentiæ, & nomen Sacramento tribuunt. Dices: Cur Concilia non vocant eos absolutè *materiam, sed quasi materiam?* Respondeo: Quia propriè materia dicitur substantia aliqua sensibilis; ut aqua, chrisma, panis, oleum; qualis inuenitur in alijs Sacramentis: Actus autè pœnitentis hanc materiam imitantur; unde dicuntur *quasi materia.* Verbum Absolutionis, est forma, quia perficit actus pœnitentis in ratione Sacramenti, & expressius significat, & principalius efficit huius Sacramenti effectum.

Dico Secundò, Sacramentum Pœnitentiæ non est ipsum Sacramentum baptismi memoriâ repetitum; sed est Sacramentum omnino distinctum. Est fidei: ut patet ex Concilio Tridentino sess. 14. c. 2. & can. 2. *Si quis sacramenta confundens, ipsum baptismum, Pœnitentiæ Sacramentum esse dixerit: quasi hæc duo sacramenta distincta non sint, atque ideo Pœnitentiæ non rectè secundam post naufragium tabulam appellari, anathema sit.*

Probatur Primò, Ad Hebræos 6. v. 4. *Impossibile est eos, qui semel sunt illuminati (id est baptizati) rursus renouari ad pœnitentiã.* Hic Apostolus negat per baptismum iterum posse hominem renouari, ut explicant hunc locum Ambrosius, Chrysostomus, Theodoretus, Occumenius, Theophylactus, & alij. Et Auctor *De vera & falsa pœnitentiã* cap. 3. ostendit contra Nouatianos, hunc locum necessariò intelligendum de renouatione per baptismum, quo rursus renouari non possumus: non autè de ea, quæ fit per pœnitentiã, per hanc enim nos posse renouari.

Probatur Secundò, Scriptura nusquam meminit huius remedij: quod sanè mirum esset, si per illud iustificaremur; quin potius lapsos remittit ad pœnitentiã: ut patet 1. Ioannis 1. v. 9. *Si confiteamur peccata nostra, fidelis est Deus & iustus, ut remittat nobis peccata;* & Actuum 8. Petrus Simonem ma-

6
Obiectio soluitur.

Pœnitentia non consistit in sola absolutione, sed includit actus pœnitentis quasi materiam.

7
Quasi materia.

7
Pœnitentia est sacramentum per se distinctum à Baptismo.

Hebræ 6.

Hieroby. mus.

Augustia.

Chrysoft.

Cyrillus.

Leo.

Magister

4. Prob ex Ratione.

nem Magum baptizatum hortatur ad pœnitentiam, non ad memoriam baptismi. Confirmatur; quia in veteri lege memoria Circumcisionis, quæ erat typus Baptismi, non erat remedium peccatorum; sed varia sacrificia, & expiationes: ergo neque nunc memoria Baptismi, sed alia quædam expiatio.

Probatur Tertio, Quia Patres passim docent, hominem post baptismum lapsum multo difficilius reconciliari, quam ante baptismum: Quia scilicet Pœnitentia, quæ reconciliatur post baptismum, requirit magnum dolorem, luctum, lacrymas, ieiunia, orationes, & similes acerbitates peccato respondentes, quibus ipsum veluti ex æquo vindicetur, ut inquit Theodoretus libro 5. De cretorum Diuinorum cap. de Pœnitentia sub finem. Vnde quidam Patres Pœnitentiam vocant *Baptismum Lacrymarum*, quidam *Secundam post naufragium tabulam*: baptismus enim est veluti nauis, quæ facile peruenimus ad salutis portum; sed fracto hoc nauigio per peccata relinquitur nobis *Pœnitentia* veluti *tabula* quædam, quam apprehendamus, quæ non nisi magno cum labore euadamus interitum animæ. Hanc comparisonem habet Tertullianus lib. de Pœnitentia, & Ambrosius lib. ad Virginem lapsam cap. 8. & Hieronymus epistola ad Demetriadem.

Denique ratio est; Quia non erat consentaneum optimæ gubernationi diuinæ *providentiæ*, ut illi, qui lumen fidei, & alia multa dona à Deo acceperant, & Dei voluntatem cognoscebant, tam facile reconciliarentur, quam illi, qui nondum talibus beneficijs affecti fuerant; neque diuinam voluntatem cognouerant: iuxta illud Luca 12. v. 47. *Seruus, qui cognouit voluntatem Domini sui, & non fecit, plagis vapulabit multis.*

Sed obiecit Caluinus: Baptismus à Fulgentio lib. de fide ad Petrum cap. 3. vocatur *Sacramentum fidei, & pœnitentiæ*. Et Marci 1. v. 4. dicitur Ioannes *Prædicasse baptismum pœnitentiæ in remissionem peccatorum.*

Respondeo: Baptismus vocatur ibi *Sacramentum Pœnitentiæ* à Fulgentio, non cuiusuis, sed eius quæ præcedit baptismum, quam Apostoli iubentur prædicare Luca ultimo; & de qua Actuum 2. v. 38. *Pœnitentiam agite, & baptizetur vnusquisque vestrum*: Baptismus enim est signum, illum pœnitentem antea factæ vite. Nō est autem *Sacramentum eius Pœnitentiæ*, quæ post baptismum agitur, de quo nobis est sermo. Ioannes autem prædicabat, baptismum non Christi, sed suum; qui dicebatur *Baptismus pœnitentiæ in remissionem peccatorum*, quia ad pœnitentiam præparabat, & consequenter ad remissionem peccatorum per pœnitentiam obtinendam.

DVBIVM I.

CIRCA RESPONSIONEM AD TERTIVM.

Verum in hoc Sacramento sint distinguenda illa tria, quæ in alijs plerisque reperiuntur: scilicet, Sacramentum tantum, res tantum, & res & Sacramentum simul.

Respondeo, Non magnoperè id fuisse necessarium, nisi Hugo de S. Victore & Magister id excogitassent, quos secuti sunt Doctores Scholastici: quia nulla auctoritas Scripturæ, Concilio-

rum, aut Patrum ad hoc cogit: Dicit tamen potest; Id, quod est *Sacramentum tantum*, esse actus externos pœnitentiæ cum verbo absolutionis. Id, quod est *Sacramentum & res simul*, esse pœnitentiã interiorem: hæc enim significatur actibus externis, & etiam ipsa est signum remissionis peccatorum: Ipsa autem remissio est *res tantum*. Ita D. Thomas hoc loco, & alij plerique Doctores.

DVBIVM II.

Verum verum sit, quod habet D. Thomas, Primum esse causam secundi, & secundum tertij?

Ratio dubitandi est: quia Pœnitentia inferior non efficitur ab actibus externis, sed potius est causa eorum, scilicet confessionis, & externi doloris, & satisfactionis: neque sequitur absolutionem, sed ei supponitur tanquam materia vel dispositio.

Caietanus, ut hæc explicet, quædam dicit, quæ non sunt vera. Primum est, Attritionem interdum esse ita perfectam ut cum solo voto Sacramenti fiat contritio, & iustificet. Verum hoc videtur falsum; tum quia attritio nunquam potest fieri contritio, cum obiecto & specie distinguantur; tum quia attritio nunquam potest iustificare; hoc enim soli contritioni conuenit; ut aperte colligitur ex Concilio Tridentino sess. 14. cap. 4.

Alterum est, Attritionem esse interdum imperfectam, sic ut cum voto Sacramenti non iustificet; tamen Sacramentum externum accedens efficiere ut fiat contritio; & ita contritionem vltimam esse causam iustificationis: & in hoc casu verum esse quod ait Diuus Thomas. Vbi Caietanus videtur sentire Sacramentum Pœnitentiæ tunc non iustificare, nisi ex attritu faciendo contritum, ac proinde non nisi mediante motu contritionis: quod sine dubio non est verum. Nam non requiritur motus contritionis dum absoluitur, aut immediate post, ut quisque in se experitur, & patet in eo qui absoluitur in amentia. Neque mediante motu contritionis iustificat hoc Sacramentum, quasi primò, & immediate excitet contritionem, & per contritionem iustificet: nam per se & immediate iultitia confert homini dispositio.

Dominicus Soto aliter hæc respondet, Interioriorem Pœnitentiam dupliciter considerari: primò, quatenus est prior naturâ infusione gratiæ; & sic non esse contritionem, sed naturalem dispositionem, quæ non habet rationem meriti: secundò, ut est posterior naturâ, quam gratia quæ infunditur; & tunc habere rationem contritionis, & esse effectum absolutionis, & causam remissionis peccati: Vnde infero (inquit) eadem contritio, ut est effectus Sacramenti, est res; ut autem est causa remissionis peccati, est Sacramentum.

Sed hæc non videntur vera. Primò; quia de ratione contritionis non est, ut sit meritoria remissionis peccati; sed solùm, ut sit dolor de peccato super omnia, quatenus est offensio Dei. Secundò, etiam prius naturâ, quam infunditur gratia, est vera contritio; alioqui dolor iste solùm denominatione extrinseca esset contritio. Tertio; quia contritio, etiam ut est posterior gratiæ, id est, ut consideratur iâ in subiecto grato, non est causa remissionis peccatorum, ut vult Sotus, sed supponit eam; multoque minùs eam meretur.

Respondeo

Baptismus lacrymarum.

Secunda post naufragium tabula.

Obiectio Caluini ex 3. Fulgentio.

Quæstio hæc non adeò necessaria.

10

Caietani expositio retellitur.

11 Reijctur similiter expositio Dom. Soti.

12
Vera dubij
solutio.

Respondeo ergo ad dubium propositum dupliciter. Primo, non esse necessarium, ut id quod est Sacramentum tantum, sit causa eius, quod dicitur res & Sacramentum; sicut etiam id, quod est res & Sacramentum simul, non necessarium est causa eius, quod est res tantum: nam contractus coniugij, est Sacramentum tantum; coniunctio autem Christi & Ecclesie, est res & Sacramentum simul; ut docet Magister dist. 26. & Bonaventura ibidem; & tamen contractus noster non est causa coniunctionis Christi & Ecclesie. Pari ratione Character in tribus Sacramentis, est res & Sacramentum; tamen propriè non est causa eius, quod est res tantum, scilicet gratie.

Secundò responderi potest, Pœnitentiam, præsertim attritionem, dupliciter considerari posse: Primò, quatenus antecedit absolutionem Sacerdotis; & sic pertinere ad id, quod est Sacramentum tantum. Secundò, quatenus est absolutione posterior; & sic est res & Sacramentum simul: nã est effectus Sacramenti, scilicet actionis externæ; & est causa remissionis peccatorum, quæ est res tantum. Est (inquam) effectus Sacramenti, non secundum substantiam suam (nam sic antecedit); sed secundum virtutem Sacramentalè; hanc enim virtutem accipit maxime à formula absolutionis, in qua potissimum est vis Sacramentalis.

ARTICVLVS II.

Vtrum peccata sint propria materia huius Sacramenti?

13
Materia
alia ex
qua, alia
circa quæ,
alia in qua,

Respondeatur Affirmatiuè, esse materiam, sed remotam. Vbi nota, Triplicem esse pœnitentiæ materiam. Prima & essentialis, est materia ex qua ipsa constat; qui sunt actus pœnitentis: Secunda, est materia circa quam, ut peccata post baptismum commissa: circa hæc enim versatur, sicut medicina circa morbos ut expellantur. Tertia, est materia in qua, quæ est ipse pœnitens. Quod patet à simili. Pœnitentia est enim veluti quoddam anima medicamentum: triplex autem est medicamenti materia. Materia ex qua, sunt actus ægroti, & ipsum pharmacum; medicamentum enim duabus veluti partibus constat, nempe exercitatione corporis actioneque ipsius naturæ; & pharmaco; in pharmaco tamen videtur esse præcipua vis curationis. Materia circa quam, sunt morbi, ut expellendi: in qua, est ipse æger.

D V B I V M.

Cur in hoc Sacramento non sit aliqua materia externa corporalis; ut aqua, oleum, panis, sicut in alijs Sacramentis?

14
Ratio D.
Thomæ.

Respondet D. Thomas art. 1. ad 1. in illis esse externam materiam, in quibus est excellens effectus; ut in Baptismo, in quo tollitur omnis culpa & pœna: in Confirmatione, vbi datur plenitudo spiritus: in Ordine vbi datur potestas super Christi corpus verum: in extrema Vnctione, vbi præter gratiam quæ datur, etiam reliquæ peccatorum abstergentur. In effectum autè Matrimonij, & Pœnitentiæ non cernitur huiusmodi aliqua excellentia.

15
Alia Ratio.

His adde aliam causam, quæ videtur esse præcipua & primaria: quòd Pœnitentia, & Matrimonium sunt actus suscipientiũ, quos Dominus suã gratiã dignatus est in Sacramenta formare, & perficere superadditã virtute efficaci gratiæ: nam ex se Pœnitentia & Matrimonium erant valdè imperfecta, & parùm ad salutem vtilia. Reliqua verò non sunt actus suscipientium, sed extrinsecus à ministro applicantur: vnde conuenientissimum erat, ut haberent loco materiæ substantiam aliquam sensibilem. Requiritur quidem actus suscipientium in his Sacramentis, nõ tamen ut partes Sacramentorum, sed ut dispositiones & præparationes suscipientium, ut Sacramentum in illis vim habeat.

ARTICVLVS III.

Vtrum hac sit forma huius Sacramenti, Ego te absoluo?

16
Respondeatur, Sufficientem formam huius Sacramenti esse, Ego te absoluo à peccatis tuis. Est communis sententia Doctorum. Et patet ex Concilio Florentino, & ex Tridentino sess. 14. cap. 3. vbi dicitur, Formam huius Sacramenti, in qua præcipue vis sita est, esse, Ego te absoluo; & additur, & cetera: per illud, & cetera, intelligens à peccatis tuis. Vbi

Aduerte, Hæc omnia verba aliquo modo ad essentiam formæ pertinere, scilicet, vel expressè, vel implicite. Ratio est: quia necesse est, omnia illa concipi ad significandum effectum huius Sacramenti, qui est liberatio à peccatis facta more iudiciali. Expressio tamen pronomini Ego non est absolute necessaria; quia implicite, quantum satis est, continetur in verbo Absoluo. Pari ratione expressio illa, à peccatis tuis, non est necessaria; quia implicite continetur in verbo Absoluo: Non enim potest intelligi, fieri absolutionem ab alijs, quàm à peccatis, quæ pœnitens iam enumerauit, & censuris hæc adiunctis. Vnde expressè ad substantiã huius formæ sufficiunt hæc duo, Absoluo te; ut colligitur ex D. Thoma, & vt Caietanus in Summa V. Absolutio, & alij passim.

17
Notandum tamen est; omnem aliam orationem huic æquiualem sufficere ad essentiam huius Sacramenti; ut, Remitto, vel condono tibi peccata tua. Remittuntur tibi peccata tua. Sis absolutus. Absolutaris. Id enim commune est omnibus Sacramentis, ut orationes idem valentes, idè efficiant. Imò probabile est sufficere: Absoluat te Christus; ut patet ex forma Baptismi Græcorum: nam Christus est principalis minister: & tunc sub intelligeretur persona ministri, scilicet per me; sicut modò sub intelligitur persona Christi, cum dicitur, ego te absoluo: Absoluius enim Christi auctoritate.

18
An, & quo modo, sit bona forma, Absolutus te Christus.

In hoc tamen casu necessarium est, ut tali forma non vtatur merè deprecatoriè, quasi rogans Christum, ut eum absoluat; sic enim non efficeretur Sacramentum: nam reuerà ipse non absolueret. Vnde D. Thomas scripsit quoddam Opusculum contra quemdam, qui dicebat formam debere esse deprecatoriam. Sed debet illa vtì, tamquàm ex auctoritate, intendens absoluere veluti minister sub Christo. Esset enim graue peccatum tali forma vtì, quã Sacramentum redderetur ambiguum:

gruum: tùm quia sententia in iudicio non solet ita ab aliquo iudice pronuntiari: tùm quia Dominus Ioannis 20. v. 27. ait, *Quorum remisistis peccata, remittuntur eis*; quasi dicat, ipsos habere potestatem remittendi; & non solum deprecatoriè, sed etiam ex autoritate remittere peccata: unde debent dicere, *Remitto tibi peccata.*

19
Inuocatio
S. Trinitatis, non est
de essentia
huius for-
mæ.

Ex his inferitur Primò, Illa verba in nomine *Patris & Filij & Spiritus sancti*, non pertinere ad essentiam formæ: quod est contra Durandum dist. 22. q. 2. Nam nec Matthæi 16. nec 18. neq; Ioan. 20. quibus locis Dominus de hac potestate loquitur, fit mentio inuocationis Trinitatis, sicuti fit, quando agitur de baptismo, Matthæi ultimo. Et ratio est: quia in hoc Sacramento non fit illa professio fidei Christianæ, quæ in Baptismo, & Confirmatione: unde neque illa additio fuit necessaria. Non sunt tamen illa verba omittenda: nam expressius significatur causa principalis, cuius autoritate datur absolutio. Fortasse tamen omisio hæc non est mortiferum peccatum, sicut nec omisio pronominis *Ego*, vel *à peccatis tuis*, ut Dominicus Soto ait.

Neque
Preces.

Inferitur Secundò, Preces quæ antecedunt formam, *Miserereatur, & Dominus noster*; & quæ sequuntur, *passio Domini, & cetera*, nullo modo pertinere ad essentiam formæ, sed solum ad maiorem quandam reuerentiam, & deuotionem impetrandam; ut docet Concilium Trident. sess. 14. cap. 3. unde ob iustam causam possunt omitti.

Neque ex-
pressio au-
thoritatis.

Inferitur Tertio; Non esse dicendum *Absoluo te auctoritate Papa*: quia absoluit Sacerdos auctoritate diuina. Papa tantummodò materiam subijcit, efficiendo ut hic sit meus subditus. Dum tamen quis absoluit ab excommunicatione, suspensione, interdicto, aut dispensat in voto, potest mentio fieri concessæ auctoritatis à Papa: quia hæc absolutio est dicitur ex potestate iurisdictionis, quæ descendit à Papa.

Malè addi-
tur, *A confes-
sio & con-
tritio.*

Inferitur Quarto, Ineptè addi à *confessione & contritione*. Nam etiam de obliis datur absolutio, etsi indirectè. Contritio verò non est absolutè necessaria, quia clauis etiam de attritis absoluit. Nihil tamen horum vitiat formam, quando legitima adest intentio. Sed est

D V B I V M I.

Quem sensum habeat hæc forma?

Ratio dubitandi est: quia sæpè non videtur esse vera: ut, quotiescumque quis per contritionem est iustificatus ante confessionem: tunc enim nullum est peccatum, à quo fiat absolutio: suppono enim etiam venialia esse condonata.

20
Expositio
Magistri,
sed erro-
neæ.

Sunt variæ sententiæ. Prima est Magistri dist. 18. qui dicit sensum esse, *Ego te ostendo, vel declaro esse absolutum*: existimat enim Sacerdotem non tollere maculam, & reatum poenæ æternæ, sed hæc à solo Deo tolli: Sacerdotem autem sua absolute, tanquam sententiâ declaratoriâ, tantummodò declarare hæc à Deo esse sublata; & præterea habere potestatem imponendi poenitentiam pro poena temporalis, & partem huius poenæ condonandæ. Idem sentire videtur Bonaventura, Gabriel, & Major eadem dist.

Sed hæc sententia videtur erronea: nam euerit potestatem clauium Ecclesiæ; estque contra illud Matth. 18. v. 18. *Quidquid solueritis super ter-*

ram, erit solutum & in celo, & cæc. & Ioan. 20. v. 27. *Quorum remisistis peccata, remittuntur eis.* Unde damnatur hæc expositio à Concilio Tridentino sess. 14. cap. 6. & canone 9. ubi sic dicitur, *Si quis dixerit, absolutionem Sacramentalem non esse actum iudiciale, sed nudum ministerium pronuntiandi & declarandi remissa esse peccata consentienti, anathema sit.*

Dices ex Magistro: Solus Deus dicitur in Scripturis absolueret & delere peccata, & iniquitates: ergo id non facit sacerdos.

An. & quo-
modo, So-
lus Deus
remittat
peccata.

Respondeo: Solus Deus id facit propria auctoritate. Qui autem propria auctoritate facit, absolute dicitur solus facere; quia etiam dum alius facit, ipse potissimum dicitur facere, cuius auctoritate fit: Sacerdos tamen etiam verè, & propriè remittit, & delet peccata auctoritate diuina; quod patet in cæteris Sacramentis. Nam si homo auctoritate diuina verè baptizat, & abluit animam à peccatis, cur non etiam per Sacramentum Pœnitentiæ verè absoluat, & deleat peccata, cum Pœnitentiâ sit nouæ legis Sacramentum gratiæ efficacis?

Secunda sententia est: Sacerdotem à peccatis absolueret, sed tantummodò secundum obligationem poenæ æternæ, quæ commutetur in temporalem: culpam verò vi contritionis à solo Deo remitti. Ita Hugo de S. Victore lib. 2. de Sacramentis part. 14. c. 18. & Richardus de S. Victore opusculo de potestate ligandi & soluendi cap. 10.

21
Alia expo-
sitiō Huius
Gonis.

Idem sentire videtur Abulensis 1. parte sui defensorij cap. 6. qui etiam addit *Improprie & abusive dici, Absoluo te à peccatis*: Quia (inquit) peccatum, seu culpa, priuatio est: priuatio autem non habet rationem vinculi. Sed solum obligatio ad poenam, quæ reatus poenæ dicitur, est instar vinculi, ac proinde ab hac tantummodo fit absolutio.

Sed contra Primò: Hæc sententia Hugonis & Richardi videtur damnata à Pio V. & Gregorio XIII. quasi in terminis: sic enim habet illa damnata propositio: *Peccator poenitens non viuificatur ministerio Sacerdotis absoluentis, sed à solo Deo, qui poenitentiam suggerens & inspirans viuificat eum, & resuscitat: ministerio autem Sacerdotis reatus solus tollitur.*

Secundò; Quia Concilium Tridentinum sess. 6. cap. 14. expressè docet *Pœnam æternam simul cum culpa remitti per Sacramentum, vel Sacramenti votum.*

Tertio; Quia, si homo per contritionem liberatur à culpa, etiam necessario liberatur à reatu poenæ æternæ: ergo ineptè hæc diuiduntur, & tribuuntur diuersis causis. Antecedens probatur: nam, si per contritionem deletur culpa, ergo infunditur gratia, & iustificatio: ergo fit Filius Dei, & consequenter hæres vitæ æternæ, iuxta Apostolum: ergo non manet reus poenæ æternæ. Fieri enim nequit, ut simul quis sit reus poenæ æternæ, & habeat ius ad vitam æternam.

Ad Abulensem autem, Respondeo; Etsi priuatio, vel potius labe illa moralis, quæ manet post actum peccati, physicè considerata nõ sit vinculum; tamen æstimatione morali vinculum esse potest: nam primum detinet hominem inter ea, quæ odio Dei digna sunt, aded ut neque homo, neque vlla creatura possit se suis viribus ab eo expellere. Secundò obligat illum ad faciendam iniuriam Deo factam. Quare etiam si nullam poenam peccatis Deus statuisset, tamen ipsa peccata secundum se essent vincula quadam, & funes insolubiles,

Quomodo
labe pec-
cati, habeat
rationem
vinculi.

biles, iuxta illud Prouerb. 5. v. 22. Iniquitates suas capiunt impium, & funibus peccatorum suorum constringitur. Itaq; ab his vinculis proprie debemus solui & absolui. Accedit, quod tota Ecclesia hac forma vtatur, Ego te absoluo, & cetera: quæ forma maxime consentanea est verbis Domini Matth. 16. & 18. *Quæcumque solueritis super terram: in quibus verbis nulla est Catachresis.*

22
Opinio D. Thomæ.
Tertia sententia est D. Thomæ hoc loco, qui dicit sensum esse, *Impendo tibi Sacramentum absolutionis: quod Caietanus exponit, Ego te sacramentaliter absoluo.*

Nauarri sententia, & optima.
Quarta sententia est: sensum esse, *Quantum est ex vi sacramenti, absoluo te à peccatis tuis.* Ita Nauarrus de Pœnitentia d. 6. cap. 1. Dominicus Soto in hunc art. Petrus Soto lectione 4. de Confessione, & alij. Quæ expositio sine dubio est optima: nam sic veritas huius formæ saluatur in proprio sensu, siue peccata sint ante condonata, siue non: Simili modo intelligi possunt formæ Baptismi & Confirmationis.

Vtiliter ab eodem peccato sepius absolui mur.
Addendum tamen est; quamdiu manet aliqua obligatio pœnæ, censeri aliquid peccati remanere; quia manet in suo proximo effectu; quod fit, vt homo de eodem peccato possit amplius, & amplius absolui. Nā primò absolui potest à culpa, & pœna æterna. Secundò, à magna parte pœnæ temporalis restantis. Tertio, à reliqua parte. Vnde Propheta Psalmo 50. v. 4. orat, *Amplius laua me Domine &c.* cum tamen culpa iam esset remissa. Quarto, etiam si peccatum omnino sit remissum secundum culpam & pœnam, potest tamen iterum remitti, & rursum homo ab eo absolui ex parte Dei, & virtute Sacramenti. Nam potest se homo propter peccata præterita iam condonata rursus accusare, & tanquam ex se reum coram Deo sistere; sicque rursus donari gratiâ, quâ ab iisdem peccatis mundetur & absoluat. Et hoc modo videtur rogare Propheta, *Amplius laua me Domine, & delicta iuuentutis meæ ne memineris:* non enim pœnam dumtaxat condonari cupit, sed etiam culpam & maculam abstergeri.

Soluitur obiectio.
Dices: Ille verè non est ligatus peccatis, nec immundus: ergo non potest verè absolui, nec mundari.

Respondeo Negando Consequentiam: Sufficit enim, aliquando fuisse ligatum, & immundum; & vt se rursus propter illa peccata, tamquam ex se reum, & immundum, coram Deo constituat. Tunc enim potest rursus solui illis vinculis, quæ antè fuerunt, quantum est ex parte Dei & virtute Sacramenti: nam vi Sacramenti datur noua gratia illorum peccatorum deletiua. Sicut enim donatio eiusdem rei sepius fieri potest, si per illam donatione semper aliquid noui obtineatur, quo res donata perfectius possideatur; vt patet in donatione, quâ datur Spiritus sanctus: ita remissio eiusdem criminis sepius efficaciter fieri potest, si per illam noua gratia obtineatur ad illius criminis perfectiorem abolitionem, præsertim quando homo rursus de illo se accusat, & se reum constituit.

DVBIVM II.

Vtrum verbis, Absolutionis possit addi aliqua conditio?

23
R Espondeo & Dico Primò; Nunquam licere addere conditionem de futuro, vel quæ tali

conditioni equipolleat; vt *Absoluo te si resistes. Si Deus videt te resistiturum.* Ratio est; quia Sacramentorum effectus non possunt suspendi posito Sacramento, nam operantur tunc in modum causæ naturalis. Cuius vlterior ratio est, quia Sacramenta nouæ legis sunt instituta, vt sint signa efficacia gratiæ præsentis, dum applicantur; ac proinde contra illorum naturam & institutionem est, velle eorum effectum in futurum suspendere.

Dico Secundò; Interdum ex causa licet addere conditionem de præterito, vel præsentis: Ratio est, quia hæc conditio, si sit in re, non suspendit effectum; si non sit in re, non est intentio Sacramenti, ac proinde vitatur sacrilegium. Exempli gratia: Si aliquis subito moribundus dederit solium signa contritionis, potest absolui sub conditione tacita, *si est capax.* Sic si dubitas, an peccatorem absolueris, nec possis dubium tollere, potes absolueri sub conditione tacita, *Absoluo te, si non es absolutus.*

Non potest addi conditio de futuro.

Sed de præterito vel præterito.

ARTICVLVS IV.

Vtrum Impositio manuum Sacerdotis sit necessaria?

24
R Esponderetur, Non esse necessariam: nusquam enim Dominus, vbi loquitur de potestate clauum, meminit impositionis manuum. Ratio est, quia ad proferendam sententiam iudicariam non est vlla manuum impositio necessaria: atqui hoc Sacramentum confertur per modum sententiæ iudicariæ: ergo.

Manuum impositio nec necessaria, nec expediens.

Hæc sententia est contra quemdam Doctorem antiquum, qui asserbat illam esse necessariam ad Sacramenti substantiam: contra quem disputat D. Thomas Opusculo 22. cap. 4. Argumenta eius refert hîc, & dissoluit. Adde: Non solum non esse necessariam, sed nec expedientem, præsertim circa feminas. Similiter, inquit Sotus, nec eleuatio manuum necessaria est, quamuis hæc magis sit vilitata.

25
Dices; Cur ergo ab Augustino hoc Sacramentum vocatur *Impositio manus?* vt lib. 3. de Baptismo contra Donatistas cap. 20. *Manus* (inquit) *impositio non sicut Baptismus repeti non potest:* & lib. 5. de Baptismo cap. 20. *Quomodo* (inquit) *exaudit hominidam deprecantem vel super aquam baptismi, vel super oleum, vel super Eucharistiam, vel supra capita eorum, quibus manus imponitur.* Vbi per manus impositionem intelligere videtur Sacramentum Ordinis & Pœnitentiæ: & cap. 23. *Manus ab hæresi redeunti propterea imponitur, ne extra omnem culpam fuisse videatur.*

Respondeo; Rem interdum accipere nomen à circumstantia extrinseca, quæ nullo modo est necessaria: Sicut sacrificium Eucharistiæ vocatur *Missa* à dimissione populi: & ipsa Eucharistia vocatur *Synaxis* à populi congregatione & conuentu.

Cut tamet ab ea hoc sacramentum dicatur *Manus impositio.*

ARTICVLVS V.

Vtrum hoc Sacramentum sit necessarium ad salutem?

26
R Esponderetur. In noua lege necessarium ad salutem omnibus post Baptismum lapsis in peccatum

Lapis post baptismum in mortale, est necessarium, saltem in veros peccatum mortiferum. Patet hoc ex Concilio Tridentino sess. 14. can. 1. 6. 7. Et colligitur Ioani 20. vbi Dominus dedit Apostolis potestatem remittendi peccata per Sacramentum Penitentiae, & retinendi negata absolutione: ergo non potest quis à peccato post Baptismum commisso liberari, nisi per Sacerdotis absolutionem. Ratio est: quia nemo potest iustificari sine merito Passionis Christi: atqui hoc in noua lege non applicatur nobis, nisi per aliquod Sacramentum, seu symbolum externum, vel certe non sine eius voto: idque partim, vt facilius iustificaremur, partim vt beneficium nostrae redemptionis in peccatorum expiatione expressius agnosceremus & testaremur.

Quando, & quale votum sciat.

Dixi, vel non sine eius voto: Quia Sacramentum seipsa adhibitum non semper est necessarium ad iustificationem: sed tunc duntaxat, quando adest copia confessoris, & praeceptum vtget: alijs temporibus votum sufficit, & quidem implicitum inclusum in contritione. Sicut enim contritio includit propositum seruandi omnia mandata, ita etiam includit propositum vtendi illis praesidijs, quae Dominus ad delendum peccata instituit. Explicitem autem votum non est absolute necessarium. Et ratio est: quia vera contritio per se sufficiens est absque alio actu ad hominem iustificandum, sicut sufficiens erat in lege naturae & veteri: nam per Sacramentorum institutionem nihil est eius virtuti detractum: quare non requirit aliquem actum sibi coniunctum, qui iure naturae non est necessarius. Confirmatur: quia hoc expressum propositum confitendi non iustificat: solum enim requiritur propter opus externum iustificans: ergo quando non est opportunitas operis externi, non est hoc expressum propositum necessarium, sed ipsa contritio iustificat. Supposita tamen huius Sacramenti institutione, & diuino mandato de eius usu, in contritione includitur votum seu propositum huius Sacramenti, sicut & aliorum praeceptorum seruandorum; quod propositum sic inclusum sufficit, sicut supra de Baptismo dictum est.

ARTICVLVS VI. & VII.

Vtrum Penitentia sit secunda tabula post naufragium? & Vtrum hoc Sacramentum fuerit conuenienter in lege noua institutum?

AD vtrumque respondetur Affirmatiue. De Sexto art. vide D. Thomam.

Quod autem Sacramentum hoc sit conuenienter in lege noua institutum: Probatum Primò, Ex parte Christi, qui instituit, qui est sapientissimus, vt pote Dei Sapia. Secundo, Ex parte nouae legis, & temporis gratiae; cuius remedia debebant esse & facilia, & certa, & copiosa utilitatis: tale autem remedium est hoc Sacramentum. Facile enim est confiteri sua peccata, nec possumus esse humano more certiores remissionis peccatorum, quam per hoc Sacramentum, quod ex opere operato sanctificat. Denique non potest non esse vtilissimum, in quo tot virtutum, vt fidei, spei, hu-

militatis, & penitentiae actus obeuntur, & dantur remedia contra futura peccata. Tertio ex parte Ecclesiae, in qua oportebat esse potestatem remittendi peccata ad meliorem eius gubernationem, & ne plerique in desperationem inciderent.

DVBIVM I.

Vbi, & quando hoc Sacramentum sit institutum?

Respondeo esse institutum Ioannis 20. v. 23. post resurrectionem; vbi Dominus insufflans ait, Accipite Spiritum sanctum: quorum remiseritis peccata, remittantur eis; quorum retinueritis, retenta sunt. Ita docet Concilium Tridentinum sess. 14. cap. 1 & can. 3. Ex alijs autem Scripturae locis non ita euidenter conuincitur: nam Matth. 16. v. 13. quando dicitur Petro, Et tibi dabo claves regni caelorum: & Matth. 18. v. 18. vbi omnibus Apostolis dicitur, Quaecumque ligaueritis super terram, erunt ligatae & in caelis &c. generatim quidem promittitur hoc Sacramentum, non tamen datur vel instituitur.

Institutum est Ioan. 20. post resurrectionem.

Nec obstat illud Matth. 4. v. 17. Penitentiam agite, appropinquauit enim regnum caelorum: & Lucae ultimo, Oportebat Christum pati, & resurgere a mortuis, praedicari in nomine eius penitentiam in omnes gentes: non enim est ibi sermo de Sacramento Penitentiae, sed de actu virtutis Penitentiae, qui omni tempore fuit necessarius ad remissionem peccati: nam est iuris naturalis, vt inquit D. Thomas; vel potius, iuris supernaturalis, quod tamen ordini gratiae est conaturale, sicut praeceptum fidei, spei, & Charitatis.

Aquis penitentiae fuit semper necessarius ad salutem.

Verum, Quia hic actus penitentiae in nobis erat imperfectus, & raro tantus, quantum esse debebat, vnde pauci à peccato liberati fuissent, Christus qui in noua lege venerat omnia perficere, assumpsit illum in materia Sacramenti, superaddens illi vim Sacramentalem, & verbum absolutionis, quo facilius certius & copiosius sanctificaremur.

Elenctus nunc est in sacramento.

DVBIVM II.

Vtrum ratio naturalis dicat sine ulla reuelatione, dolorem peccati esse necessarium, & huius doloris esse aliqua edenda signa?

CAietanus affirmat, ratione naturali non cognosci, de peccato praeterito esse dolendum, aut hunc dolorem esse peccati remedium, & valere ad reconciliationem. Similiter existimat, non cognosci, exterius aliquod signum doloris esse prodendum, nisi ob peccatum publicum.

29

Sed proferretur contrarium est longe probabilius. Ac Primò, cognosci ratione naturali, dolendum esse de peccato, patet: Quia naturaliter cognoscimus peccatum esse malum contra dictamen recte rationis, atque adeo contra proprium bonum hominis, quod est honestum: ergo esse de eo dolendum. Item naturaliter possumus cognoscere, Deum offendi peccatis: tum quia sunt contra legem rationis, cuius ipsum cognoscimus esse auctorem: tum quia ethnici id cognouerunt, vt patet ex Gorgia Platonis lib. 4. de Republ. Vnde nulla gens est tam barbara, quae iram Deorum placare non nitatur. Secundo, dolorem & vindictam esse remedium

Verior opinio affirmat contra Caietanum.

remedium peccati. Nam naturaliter cognoscimus Deum esse benignum, ac proinde pœnitentiâ placari. Quod confirmat vîus omnium gentium, quæ à Dijs suis veniam precantur, varijsque modis eos conantur placare.

Dices: Ergo etiam voluntas potest solis naturæ viribus dolere de peccato, ut est offensio Dei.

An solis naturæ viribus possimus dolere de peccatis.

Respondeo Primò, Negando Consequentiam: Quia voluntati difficilius est efficaciter præstare pœnitentiam, quàm intellectui eam cognoscere. Respondeo Secundò, Admitti potest, voluntatem posse solis naturæ viribus aliquo modo dolere de peccato, sed imperfectè, & non quantum oportet ad remissionem peccati. Quia non eâ estimatione intellectus & voluntas potest de eo dolere, quâ par est de tanto malo doleri; neque etiam ex eo amore, quo par est, tantum bonum amari. Hoc enim sine auxilio gratiæ præstare nequit, cum in hoc supernaturalis ratio actus ipsius consistat.

Respondeo, Si inde non perturbatur scrupulis, vel nouis tentationibus, vel non impeditur ab vtilioribus exercitijs, valdè bonum est subinde hoc facere. Secus verò, si hoc modo fouerentur scrupuli, vel alia huiusmodi incommoda: tunc enim fatius est, ut solum in genere doleat se Deum crebrò offendisse. Et hic generalis dolor vsque ad finem vitæ perdurare debet, non quidem sub præcepto, sed sub consilio. Ita intellige Diuum Thomam articulo 8. Quare non rectè dixit Melchior Canus Relectione de Pœnitentia parte 4. teneri nos saltem sub peccato veniali actu dolere de peccatis præteritis, quando occurrunt memoriæ: eò quòd tunc nolle dolere de peccato, sit peccatum veniale, cum sit actus otiosus. Nam potest quis iusta ratione nolle immorari huiusmodi cogitationi, aut nolle dolorem elicere: ut si timet scrupulos, nouas tentationes, aut alia incommoda; tunc enim nullum erit peccatum nolle dolere.

Canus re. fellitur.

ARTICVLVS X.

ARTICVLVS VIII. & IX.
Vtrum homo debeat vsque ad finem vitæ pœnitere, idque continuò?

Vtrum Sacramentum Pœnitentiæ debeat iterari?

De peccato rite confessio, non tenet amplius dolere.

Respondeo; Hominem non posse continuò actu pœnitere, sed bene potest habitu. Notandum est breuiter: Si quis semel peccatum suum confessus fuit, & de eo doluit, sicut oportet, pœnitentiâque impositam impleuit, non obligari, ut amplius de eo actu doleat, sicut rectè hic docet Caietanus. Imò post habitam contritionem, vel attritionem cum Sacramento, non tenetur homo sub nouo peccato amplius elicere in se actum displicentiæ peccati, aut doloris, ut idem docet; sufficit enim, ut semper displiceat negatiuè, id est, ut nunquam placeat.

An consideratur, ut quis sapè de peccatis actu doleat.

Petes: An saltem sit consulendum, ut quis frequenter peccata sua commemoret, & dolorem de illis in se excitet?

Respondeo Affirmatiuè. Ratio est: Quia non imprimis characterem. Vide D. Thomam, cuius argumenta, etsi primariò solum probent pœnitentiâ posse iterari, ut est actus virtutis; secundariò tamen etiam probant, pœnitentiæ Sacramentum iterari posse. Nam hoc Sacramentum nihil est aliud, quàm perfectio quædam & consummatio actus pœnitendi.

33

Notandum hic est; Nouatjanum, & adiutorium eius Nouatum, non negasse, quin interior, & etiam exterior pœnitentia, quatenus virtus est, possit iterari, & quin homo possit sapiùs Deo reconciliari; nam hoc vbique Scriptura clarè docet; sed non esse in Ecclesiâ aliquam potestatem, aut Sacramentum, per quod, homo post Baptisimum lapsus, Deo reconcilietur. Error Nouatjanorum.

QVÆSTIO LXXXV.

De Pœnitentia, ut est virtus.

In Sex Articulos diuisa.

ARTICVLVS I.

Vtrum Pœnitentia sit virtus?

Vis vocis Pœnitentiæ excutitur contra hæreticos.

Notandum est, Nomen Latinum Pœnitentiæ, & Græcum μετάνοια passim in Scripturis, & apud Auctores tum Ecclesiasticos, tum profanos, vsurpari non pro nuda respicientia (ut volunt nostri hæretici) sed pro dolore, & detestatione peccatorum, & vindicta pro ipsdè sponte suscepta; Iob cap. vltimo, vers. 6. Ago pœnitentiâ in fauilla & cinere; id est, vindico peccata mea. Lucæ 10. vers. 13. Si in Ty-

ro & Sidone facta fuissent virtutes quæ facta sunt in vobis; olim in cilicio & cinere pœnitentiâ egissent. Matthæi 12. & Lucæ 11. dicitur; Niniuitas egisse pœnitentiâ ad prædicationem Ionæ. Quibus locis hæretici, ut tollant omnem afflictionem & pœnâ pro peccatis susceptam, pro, egerunt pœnitentiâ; vertunt, respuerunt: sed absurdè; nam Scriptura apertè loquitur de dolore & vindicta pro peccatis assumpta; idè enim dicit in cinere & cilicio pœnitentiâ egissent; absurdè autem diceretur, in cinere & cilicio respuisse. Et Niniuitæ grauem afflictionem assumpserunt, ut videre est Ionæ capite 3. scilicet ieiunium, cilicium, precès. Nuda autem respicientia non requirit vllam afflictionem